

TICAD IV: CHƯƠNG TRÌNH HÀNH ĐỘNG YOKOHAMA

Chương trình hành động Yokohama và Tuyên bố Yokohama là tấm bản đồ tìm kiếm con đường ủng hộ đối với sự tăng trưởng và phát triển của châu Phi theo tiến trình TICAD (Hội nghị Quốc tế Tokyo về sự phát triển của châu Phi).

Với mức tăng trưởng kinh tế đáng kể bình quân trên 5%/năm và ngày càng ổn định về chính trị, châu Phi đang trên đường tiến tới sự tăng trưởng và phát triển bền vững để trở thành “một châu lục của hy vọng và cơ hội”.

Tiến trình TICAD tìm kiếm sự ủng hộ đối với mục đích này bằng cách huy động các nguồn lực để giúp các nước châu Phi thực hiện các mục tiêu phát triển một cách cụ thể và đạt được những kết quả thật hiện hữu. Kể từ khi ra đời, TICAD đã lấy phương châm tôn trọng “quyền tự chủ” của các nước châu Phi, thúc đẩy “quan hệ đối tác” và mở rộng hợp tác Nam – Nam làm kim chỉ nan cho mọi hành động.

Chương trình hành động Yokohama vạch ra các mục tiêu cần đạt được và các biện pháp cụ thể cần được thực hiện theo tiến trình TICAD trong vòng 5 năm tới, mà chủ yếu dựa trên một số ưu tiên quan trọng của TICAD. Đó là: Thúc đẩy tăng trưởng kinh tế; Bảo đảm an sinh con người (bao gồm việc đạt được Các mục tiêu phát

triển thiên niên kỷ MDGs); Củng cố hoà bình và quản lý tốt; Giải quyết các vấn đề về môi trường/thay đổi khí hậu; Mở rộng quan hệ đối tác. Quá trình thực hiện Chương trình hành động này sẽ được kiểm tra bởi Cơ chế giám sát TICAD.

Chính phủ Nhật Bản với vai trò đầu tàu của TICAD, cam kết tăng gấp đôi ODA cho châu Phi đến năm 2012. Khoản viện trợ này sẽ góp phần thực hiện một cách hiệu quả các mục tiêu mà các ưu tiên TICAD đã đặt ra. Đồng thời Chính phủ Nhật Bản cũng cố gắng huy động tích cực tất cả các công cụ chính sách nhằm tăng gấp đôi đầu tư của khu vực tư nhân của Nhật Bản cho châu Phi trong giai đoạn từ năm 2008 đến năm 2012.

I. ƯU TIÊN THÚC ĐẨY TĂNG TRƯỞNG KINH TẾ

Tiến trình TICAD sẽ thúc đẩy “một châu Phi năng động” và thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, đa dạng hoá các lĩnh vực như: phát triển cơ sở hạ tầng, thương mại, đầu tư, du lịch và nông nghiệp của châu Phi. TICAD sẽ tìm cách thúc đẩy tăng trưởng kinh tế của châu Phi thực sự tự chủ và bền vững để xoá đói giảm nghèo và đạt được MDGs, đồng thời khuyến khích các thành phần kinh tế bao gồm cả khu vực tư nhân, cùng phối hợp với những nỗ lực của bản thân các nước châu Phi để tăng trưởng bền vững và phát triển nguồn nhân lực của châu lục này.

1. Cơ sở hạ tầng

Phát triển hệ thống cơ sở hạ tầng để thúc đẩy và tạo điều kiện mở rộng công nghiệp, thương mại, đầu tư cũng như nông nghiệp là rất cần thiết. Trong báo cáo của Ủy ban châu Phi trình trong Hội nghị thượng đỉnh Gleneagles đã chỉ ra rằng hàng năm châu Phi cần thêm khoản viện trợ trị giá 10 tỷ USD để đáp ứng những nhu cầu phát triển cơ sở hạ tầng ở châu Phi đến năm 2010. Hiện nay, các chuyên gia châu Phi đang xây dựng kế hoạch chiến lược trung và dài hạn để vừa mở rộng cơ sở hạ tầng của khu vực và vừa xây dựng năng lực để bảo dưỡng và quản lý hệ thống cơ sở hạ tầng của châu Phi.

Tiến trình TICAD sẽ tập trung vào các hành động để phát triển cơ sở hạ tầng của châu Phi trong vòng 5 năm tới như sau:

1. Hệ thống cơ sở hạ tầng giao thông khu vực bao gồm hệ thống đường và cảng:

- Cung cấp tài chính và viện trợ kỹ thuật để lập kế hoạch, xây dựng và nâng cấp hành lang giao thông khu vực và các cảng quốc tế.

- Hỗ trợ xây dựng năng lực quản lý và bảo dưỡng cơ sở hạ tầng khu vực.

- Thúc đẩy quá trình tiến hành các thủ tục hải quan qua biên giới như: "Dừng ở một cửa qua biên giới (OSBP)".

- Hỗ trợ hợp tác kỹ thuật cho phát triển cộng đồng một cách toàn diện phù hợp với việc phát triển cơ sở hạ tầng.

2. Hệ thống cơ sở hạ tầng năng lượng khu vực:

- Củng cố hợp tác để cung cấp nguồn năng lượng ổn định cho toàn khu vực, và xây dựng năng lực quản lý và bảo dưỡng hệ thống năng lượng khu vực.

3. Hệ thống cơ sở hạ tầng cung cấp nước:

- Hỗ trợ các sáng kiến phát triển hệ thống cung cấp nước cho nông nghiệp để nhanh chóng mở rộng diện tích đất được tưới tiêu và kiểm soát hệ thống nước đã được nâng cấp và hệ thống quản lý tài nguyên nước.

4. Củng cố vai trò tham gia của các cơ quan khu vực:

- Hỗ trợ xây dựng năng lực cho các Ủy ban kinh tế khu vực (RECs) và các ngân hàng phát triển khu vực trong việc hoạch định, cung cấp tài chính và điều hành các chương trình xây dựng cơ sở hạ tầng, cung cấp viện trợ kỹ thuật để lập kế hoạch đầu tư vào cơ sở hạ tầng khu vực.

5. Thúc đẩy quan hệ đối tác giữa khu vực công và khu vực tư nhân (PPP) trong việc phát triển cơ sở hạ tầng:

- Thúc đẩy, hỗ trợ và củng cố PPP trong việc phát triển cơ sở hạ tầng như các cảng, đường sắt và các nhà máy điện để tăng cơ hội phát triển của khu vực tư nhân bằng cách tận dụng các dòng vốn chính thức khác (OOF).

2. Thương mại, đầu tư và du lịch

Do nhận thức rõ tầm quan trọng của thương mại và đầu tư đối với tăng trưởng kinh tế bền vững và xoá đói giảm nghèo, nên chính phủ các nước châu Phi đang nỗ lực thúc đẩy thương mại và thu hút đầu tư nước ngoài bằng cách học hỏi kinh nghiệm của các nền kinh tế châu Á. Liên minh châu Phi (AU) và Chương trình Đối tác mới vì sự phát triển của châu Phi (NEPAD) và RECs cũng đang hoạch định các chính sách thương mại chung của khu vực bao gồm cải thiện khung pháp luật và cơ sở hạ tầng khu vực để thúc đẩy không những thương mại giữa các nước châu Phi với nhau mà còn tạo điều kiện để châu Phi hội nhập với nền kinh tế thế giới. Trong bối cảnh đó, mục tiêu của tiến trình

TICAD là thúc đẩy thương mại và đầu tư từ khu vực tư nhân của các nước châu Phi tăng nhanh.

Tiến trình TICAD sẽ nỗ lực thực hiện các hành động để thúc đẩy thương mại, đầu tư và du lịch của châu Phi trong vòng 5 năm tới như sau:

1. Thúc đẩy và mở rộng thương mại:

- Miễn thuế quan và hạn ngạch đối với tất cả các mặt hàng thiết yếu có nguồn gốc từ tất cả các nước châu Phi kém phát triển nhất.

- Tăng cường "viện trợ cho thương mại" để tăng tính cạnh tranh toàn cầu của các nước châu Phi bằng các biện pháp như: tăng viện trợ cho "Sáng kiến phát triển thương mại" của Nhật Bản và ủng hộ việc ra kết luận sớm và công bằng trong các cuộc thương lượng thuộc Chương trình nghị sự phát triển Đoha của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO).

- Giúp đỡ phát triển sản phẩm và thúc đẩy xuất khẩu ở châu Phi bằng cách khuyến khích sáng kiến "một làng một sản phẩm (OVOP).

- Củng cố năng lực quản lý cơ sở hạ tầng thông qua các dự án như OSBP.

- Cung cấp viện trợ để cải thiện các hoạt động thương mại thiết thực, xây dựng năng lực trong việc vạch định chính sách thương mại và khả năng phối hợp của các nước châu Phi và RECs.

2. Khuyến khích đầu tư nước ngoài:

- Cung cấp viện trợ để cải thiện môi trường đầu tư bao gồm hệ thống khung pháp luật của các nước châu Phi;

- Ủng hộ việc thành lập cơ quan thông tin và tư vấn về môi trường kinh doanh cho các công ty tư nhân có ý định thâm nhập thị trường châu Phi;

- Tận dụng ngày càng có hiệu quả các dòng tài trợ chính thức như tín dụng đầu tư, bảo đảm thương mại và đầu tư để củng cố PPP và làm đòn bẩy kích thích các dòng vốn tư nhân cho châu Phi.

- Cung cấp viện trợ để xây dựng năng lực nhằm nâng cao năng lực quản lý kinh tế và quản lý công ty của các nước châu Phi.

3. Giúp đỡ phát triển khu vực tư nhân:

- Ủng hộ các nước châu Phi lập kế hoạch và thực hiện các chiến lược, chính sách phát triển công nghiệp dựa trên những kinh nghiệm học hỏi từ châu Á.

- Cung cấp viện trợ kỹ thuật để cải thiện năng suất, tính cạnh tranh và kinh nghiệm kinh doanh trong các ngành có tiềm năng, phát huy tính hiệu quả của công nghệ thông tin viễn thông (ICT).

- Mở rộng viện trợ để hỗ trợ các doanh nghiệp vừa và nhỏ và các ngành kinh tế địa phương.

- Phối hợp với các thể chế tài chính quốc tế và các ngân hàng phát triển khu vực để củng cố tài chính bao gồm phát triển thị trường chứng khoán địa phương và cơ chế tài chính nội tệ.

- Cung cấp tài chính và viện trợ kỹ thuật để khuyến khích sử dụng một cách hiệu quả nguồn năng lượng và nguồn khoáng sản.

4. Thúc đẩy du lịch

- Khuyến khích và giúp đỡ các nước châu Phi đang nỗ lực giải quyết những khó khăn về an ninh, quản lý, cơ sở hạ tầng và môi trường để phát triển du lịch thông qua các chương trình đào tạo du lịch.

- Ủng hộ các nhà hoạt động du lịch để quảng bá các địa điểm đến hấp dẫn của châu Phi và nâng cao ý thức và trình độ

của người dân châu Phi đối với việc thu hút du lịch;

- Tạo cơ hội du lịch thông qua các sự kiện như: giải vô địch bóng đá thế giới vào năm 2010 sẽ được tổ chức tại Nam Phi.

3. Phát triển nông nghiệp và nông thôn

70% dân nghèo sống ở tiểu vùng sa mạc Xahara tương đương với khoảng 230 triệu dân châu Phi sống ở nông thôn, nên việc tăng sản xuất lương thực và năng suất nông nghiệp là điều vô cùng cần thiết để bảo đảm an ninh lương thực, xoá đói giảm nghèo và tăng trưởng kinh tế ở châu Phi. Nông nghiệp được coi là đòn bẩy thúc đẩy kinh tế châu Phi, do vậy khi giá lương thực, phân bón và giá dầu ngày càng gia tăng thực sự là mối đe dọa đối với an ninh lương thực ở châu Phi.

Các nước châu Phi đều nhận thức được tầm quan trọng của ngành nông nghiệp đối với quá trình phát triển của châu Phi, và đang thực hiện *Chương trình phát triển toàn diện nông nghiệp châu Phi của NEPAD (viết tắt CAADP)* nhằm nâng cao năng suất nông nghiệp để đạt được mức tăng trưởng trung bình hàng năm là 6% đến năm 2015. Để thực hiện được điều này, các nước châu Phi cam kết dành ít nhất 10% ngân sách quốc gia để phát triển nông nghiệp và nông thôn trong vòng 5 năm tới, điều này cũng phù hợp với *Tuyên bố chung Maputo* của Liên minh châu Phi (AU) vào năm 2003.

Tiến trình TICAD ủng hộ việc phát triển nông nghiệp bằng các biện pháp như: tập trung đánh giá tác động của môi trường đối với các hoạt động có liên quan đến nông nghiệp, nâng cao năng lực của người phụ nữ - người có vai trò trọng yếu trong nông nghiệp, và khuyến khích hợp tác Nam-Nam thông qua mô hình hợp tác ba bên.

Tiến trình TICAD sẽ thực hiện các hành động để phát triển nông nghiệp và nông thôn châu Phi trong vòng 5 năm tới như sau:

1. *Củng cố khả năng tăng sản xuất lương thực và năng suất nông nghiệp*

- Cung cấp viện trợ để mở rộng nghiên cứu nông nghiệp, các dịch vụ tư vấn và thông tin bao gồm việc thích nghi với thay đổi khí hậu, phát triển các loại giống mới và cải tiến phân bón cho đất và các kỹ thuật nông nghiệp khác, tăng cường đội ngũ chuyên gia nông nghiệp thông qua các chương trình giáo dục và đào tạo những chuyên gia về nông nghiệp.

- Hỗ trợ các hộ gia đình nhỏ và các tổ chức nông dân áp dụng các kỹ thuật mới, mở rộng đất nông nghiệp và sử dụng đầu vào như giới thiệu việc sử dụng các loại máy móc nông cụ thích hợp nhằm tăng năng suất nông nghiệp.

- Tăng sản xuất gạo bằng các biện pháp như: áp dụng quản lý vụ mùa một cách hệ thống, quảng bá rộng rãi việc sử dụng *Giống lúa mới cho châu Phi (NERICA)* nhằm tăng gấp đôi sản xuất gạo ở các nước châu Phi trong vòng 10 năm tới.

- Củng cố mạng lưới khu vực trong việc kiểm soát dịch gia cầm và gia súc qua biên giới.

2. *Nâng cao cách tiếp cận thị trường và tính cạnh tranh về nông nghiệp*

- Thúc đẩy đầu tư vào cơ sở hạ tầng như đường xá, cảng và hệ thống phân phối thị trường nhằm giảm chi phí giao thông, tăng tỷ lệ bán lẻ với giá tại cổng nhà nông, giảm tỷ lệ mất mùa, tăng tỷ lệ những loại nông sản được bán.

- Cung cấp tài chính và hỗ trợ kỹ thuật cho người nông dân để tiến tới chuỗi giá trị và đáp ứng các tiêu chuẩn về nông sản và xuất khẩu nông sản.

- Mở rộng các điều khoản về tín dụng cho các nông hộ quy mô nhỏ, đặc biệt đối với người phụ nữ để tạo điều kiện cho họ áp dụng các kỹ thuật và đầu vào mới, thúc đẩy họ tham gia vào chuỗi giá trị kinh doanh nông nghiệp.

- Ủng hộ các hoạt động tiên phong nhằm thúc đẩy sự tham gia của các nông hộ quy mô nhỏ, các hiệp hội và các nhà bán buôn quy mô nhỏ.

3. Hỗ trợ quản lý nguồn nước và sử dụng đất một cách hiệu quả

- Hỗ trợ các cuộc cải cách về canh tác đất đai, quyền sở hữu và sử dụng đất để nâng cao quyền tự quyết của các nông hộ quy mô nhỏ trong việc sử dụng và canh tác đất đai.

- Thúc đẩy việc phát triển, khôi phục và duy trì hạ tầng quản lý nguồn nước cũng như những nỗ lực chung nhằm mở rộng diện tích đất được tưới tiêu lên đến 20% diện tích đất đai của châu Phi trong vòng 5 năm tới.

- Củng cố năng lực quản lý nguồn nước các biện pháp như: canh tác đất trồng trọt tốt hơn, dự trữ và sử dụng nguồn nước một cách hợp lý, giới thiệu các biện pháp kỹ thuật mới và xây dựng năng lực quản lý nguồn nước của chính quyền địa phương và các tổ chức nông dân.

- Cung cấp tài chính cho hệ thống tưới tiêu quy mô nhỏ dưới sự giám sát của cộng đồng và quản lý nguồn nước cho các khu vực địa phương, các nông hộ quy mô nhỏ để có thể tiếp cận với các thị trường nông sản có giá trị cao.

II. ƯU TIÊN THỰC HIỆN CÁC MỤC TIÊU PHÁT TRIỂN THIÊN NIÊN KỶ (MDGS)

Năm 2008 là năm đánh dấu mốc nửa chặng đường đã đi của tiến trình thực hiện MDGs đến năm 2015. Việc thúc đẩy tiến

trình thực hiện MDGs ở châu Phi là vô cùng cấp bách, bởi vì theo những số liệu thống kê thì nhiều nước tiểu vùng Sahara sẽ không thể thực hiện được những mục tiêu này. Do các nước này vẫn tồn tại một loại các vấn đề nghiêm trọng như: tỷ lệ tử vong bà mẹ và trẻ sơ sinh, tỷ lệ mắc HIV/AIDS cao. Cần thiết phát triển kinh tế để xóa đói giảm nghèo, song đồng thời cũng cần thiết đem trái ngọt của tăng trưởng kinh tế đến được với tất cả mọi người trong xã hội, trong đó không giới hạn một ai kể các những người bị thua thiệt nhất trong xã hội.

Nhằm thúc đẩy việc thực hiện MDGs ở châu Phi, tiến trình TICAD sẽ tập trung vào vấn đề “an sinh con người” để xây dựng một xã hội – nơi mọi người được bảo vệ khỏi những đe dọa đến cuộc sống, kế sinh nhai và nhân phẩm của mình, nơi mà họ được phát huy hết khả năng tiềm ẩn của mình. Để bảo đảm “an sinh con người”, cần đặc biệt chú trọng đến các giải pháp toàn diện, phối kết hợp giữa chính quyền trung ương và chính quyền địa phương, các tổ chức quốc tế, xã hội dân sự và các thể chế khác. Các mục tiêu phát triển thiên nhiên kỷ có mối quan hệ qua lại lẫn nhau, song tiến trình TICAD chỉ chủ yếu tập trung vào hai lĩnh vực. Đó là y tế và giáo dục. Đây là hai lĩnh vực mà châu Phi khó có khả năng thực hiện đúng hạn. Để đạt được hai mục tiêu này sẽ cần khuyến khích phát triển cộng đồng, bình đẳng về giới và sự tham gia tích cực của xã hội dân sự.

1. Phát triển cộng đồng

Phát triển và tạo sức mạnh cộng đồng là những nhân tố cần thiết để bảo đảm an sinh con người ở nông thôn và đô thị. Bình đẳng về giới rất cần thiết khi mà người phụ nữ đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển cộng đồng. Hơn thế nữa, giải

pháp dựa vào cộng đồng đối với việc củng cố hoà bình trong giai đoạn chuyển đổi ở các nước châu Phi là vô cùng cần thiết.

Trong *Tuyên bố về Mục tiêu xoá đói giảm nghèo và tạo việc làm ở châu Phi*, các thành viên AU đều nhận thấy tầm quan trọng của việc đạt phát triển xã hội, giảm đói nghèo và tạo công việc làm trong một mối quan hệ chặt chẽ và họ cũng cam kết tạo điều kiện cho người nghèo, người gặp rủi ro đặc biệt những người sống trong cộng đồng nông thôn và sống bên lề đô thị, những người thất nghiệp và những người có nguy cơ thất nghiệp.

Tiến trình TICAD sẽ tập trung thực hiện 2 hành động sau trong vòng 5 năm tới:

1. Phát triển cộng đồng toàn diện "Glocal" (toàn cầu và địa phương):

- Ủng hộ biện pháp phát triển cộng đồng toàn diện và phát huy những sáng kiến như: *Sáng kiến Làng châu Phi (AVI)* và *Sáng kiến Làng Thiên niên kỷ châu Phi (AMV)*

- Cung cấp viện trợ kỹ thuật, kỹ năng tiếp cận thị trường (marketing) và hỗ trợ một phần nhỏ tài chính cho những dự án tạo việc làm cho giới trẻ, tạo thu nhập bằng cách hợp tác với các hợp tác xã;

- Mở rộng dự án "một làng một sản phẩm" OVOP.

2. Giải pháp dựa vào cộng đồng để xây dựng các trung tâm chức năng:

- Cung cấp dịch vụ trọn gói tại các trường học và các trung tâm học tập cộng đồng, cụ thể gồm các dịch vụ như: cung cấp nước sạch và xây dựng các khu vệ sinh, cung cấp bữa ăn tại trường, dịch vụ sơ cứu ban đầu, dạy chữ, giáo dục kỹ năng sống, giáo dục cơ bản.

- Khuyến khích sự tham gia của người dân địa phương trong việc quản lý trường

học "*Trường cho tất cả mọi người*" nhằm bảo đảm cho mọi người có cơ hội được giáo dục và được học tập, củng cố mối liên kết giữa nhà trường và địa phương qua các chương trình cho ăn tại nhà.

- Hỗ trợ quản lý nguồn nước bởi các hợp tác xã địa phương để tạo thu nhập cho các sáng kiến về giáo dục, y tế và nông nghiệp.

- Nâng cấp các trung tâm y tế để những nơi này trở thành những trung tâm đào tạo đội ngũ y tế và y bác sỹ.

- Cải thiện việc định cư bằng cách thành lập các uỷ ban phát triển cộng đồng nhằm nâng cấp các cơ sở hạ tầng như nhà ở, hệ thống cung cấp nước và hệ thống thoát nước.

2. Giáo dục

Để đạt được mục tiêu "*Giáo dục cho tất cả mọi người*" (EA) và MDGs, các nước châu Phi cần phát triển các kế hoạch giáo dục một cách hệ thống, cần dành ngân sách quốc gia đủ để thực hiện được các mục tiêu này và phát triển các lĩnh vực khác có liên quan. Tiến trình TICAD sẽ ủng hộ không chỉ những nỗ lực này của các nước châu Phi mà còn thúc đẩy giáo dục và phát triển nguồn nhân lực để tăng trưởng và phát triển kinh tế xã hội một cách bền vững ở châu Phi. Để làm được điều này các nước châu Phi phải nỗ lực đạt được bình đẳng về giới trong giáo dục và phải phối hợp được các ban ngành khác như y tế, vệ sinh và nước với nhau.

"*Thập kỷ thứ hai về giáo dục cho châu Phi giai đoạn 2006- 2015*" do AU đề xuất vào tháng 11 năm 2007 cũng đã chỉ rằng giới tính, văn hoá, hệ thống thông tin quản lý giáo dục, phát triển giáo viên, giáo dục và đào tạo, giáo dục bậc đại học, giáo dục và đào tạo kỹ thuật và dạy nghề, chương trình học, dụng cụ học tập và dạy học, và quản lý chất lượng giáo dục là

những vấn đề cần được ưu tiên. Trong khuôn khổ này, các nước châu Phi cần phải phát triển Hệ thống thông tin quản lý giáo dục quốc gia một cách căn bản để đạt được sự bình đẳng về giới trong giáo dục tiểu học và trung học, và để là cầu nối khuyến khích cả sinh viên nam và sinh viên nữ tham gia vào các lĩnh vực như: toán học, khoa học và công nghệ ở bậc đại học.

Tiến trình TICAD cam kết cùng với các nước châu Phi thực hiện các hành động nhằm thúc đẩy giáo dục của châu Phi trong vòng 5 năm tới như sau:

1. Giáo dục cơ bản - mở rộng cách tiếp cận và nâng cao chất lượng giáo dục:

- Ủng hộ việc xây dựng và nâng cấp các trường học và cơ sở hạ tầng giáo dục có liên quan.

- Cung cấp viện trợ để đào tạo và tái đào tạo giáo viên tiểu học và trung học, ủng hộ việc thành lập và mở rộng các hệ thống và các tổ chức đào tạo giáo viên.

- Thúc đẩy phát triển năng lực hành chính giáo dục địa phương và quản lý trường học dựa vào cộng đồng thông qua chương trình "Trường học dành cho tất cả mọi người".

- Khuyến khích chia sẻ kinh nghiệm và kiến thức giữa các nước châu Phi và giữa châu Á với châu Phi về các chủ đề như: chương trình học văn hoá và giới tính, dụng cụ học tập và sách giáo khoa.

2. Giáo dục/nghiên cứu bậc cao

- Thúc đẩy phát triển nguồn nhân lực để hỗ trợ ngành công nghiệp bằng cách mở rộng các cơ sở giáo dục và đào tạo kỹ thuật và dạy nghề.

- Củng cố mối quan hệ đối tác giữa các trường đại học, các trường cao đẳng và các viện nghiên cứu thông qua các chương trình nghiên cứu chung, trao đổi nghiên

cứu viên và sinh viên để mở rộng nghiên cứu và tích lũy những kiến thức về khoa học và công nghệ.

- Thúc đẩy các cuộc đàm phán cấp cao giữa chính phủ các nước châu Phi để củng cố sự hợp tác về khoa học và công nghệ.

3. Hợp tác đa ngành:

- Xây dựng môi trường trường học thân thiện với trẻ em thông qua viện trợ trọn gói như: xây dựng các điều kiện vệ sinh nước sạch an toàn bằng cách xây dựng nhà vệ sinh riêng cho học sinh nam và học sinh nữ, nhà ăn cho học sinh và trạm y tế sơ cứu ban đầu.

- Củng cố giáo dục kỹ năng cuộc sống bao gồm phòng chống HIV/AIDS và cải thiện thói quen vệ sinh.

4. Quản lý giáo dục

- Ủng hộ những nỗ lực quản lý giáo dục tốt hơn bao gồm: thu thập và phân tích các thông tin, số liệu có liên quan đến giáo dục để hiểu rõ và đáp ứng những nhu cầu về giáo dục.

3. Y tế

Châu Phi, đặc biệt tiểu vùng sa mạc Xahara đang phải đối mặt với những thách thức nghiêm trọng như: sự lây lan dịch bệnh HIV/AIDS, lao phổi (TB), sốt rét và bại liệt, và tỷ lệ tử vong sơ sinh và phụ sản cao. Bên cạnh đó, những đe dọa về thay đổi khí hậu và khủng hoảng lương thực toàn cầu cũng là những thử thách mới rất khó để có thể đạt được những mục tiêu về y tế, để kiểm soát dịch bệnh và giảm gánh nặng về thiếu dinh dưỡng ở châu Phi. Những thử thách này tạo rào cản lớn đối với sự phát triển kinh tế xã hội của châu Phi, do đó cần sự phối hợp đồng bộ đa ngành, đa lĩnh vực bao gồm vệ sinh và nước an toàn, dinh dưỡng, giáo dục cơ bản, bình đẳng về giới giữa các nước châu

Phi với nhau, giữa châu Phi và cộng đồng quốc tế.

Tại cuộc họp giữa các bộ trưởng y tế của AU vào tháng 4 năm 2007, các bộ trưởng đều nhất trí về “Chiến lược y tế châu Phi” nhằm thúc đẩy và củng cố hệ thống y tế toàn diện ở châu Phi. AU đã đặt ra các chiến lược khu vực để giải quyết các vấn đề về y tế và các căn bệnh lớn như “*Tuyên bố và Khung hành động Abuja trong việc chống HIV/AIDS, TB và các bệnh lây nhiễm khác*” mà các nước châu Phi phải đặt mục tiêu dành 15% ngân sách công cộng cho y tế; “*Chiến lược dinh dưỡng cho khu vực châu Phi*”; “*Kế hoạch hành động để triển khai Khung chính sách châu lục về quyền sinh sản*”; “*Khung chiến lược để đạt được Mục tiêu phát triển thiên niên kỷ về sự sống của trẻ em ở châu Phi*”.

Tiến trình TICAD cam kết cùng với các nước châu Phi thực hiện các hành động có liên quan đến y tế trong vòng 5 năm tới như sau:

1. Củng cố hệ thống y tế

- Thúc đẩy đào tạo và phân loại đội ngũ y bác sỹ góp phần phấn đấu đạt được mục tiêu của WHO là ở châu Phi cứ 1000 người thì có 2,3 y bác sỹ;

- Cải thiện các điều kiện về dịch vụ y tế bao gồm việc mở rộng cơ sở hạ tầng và các trang thiết bị y tế;

- Thúc đẩy việc thành lập hệ thống giám sát và đánh giá y tế để tạo điều kiện hoạch định chính sách dựa trên thông tin y tế chính xác;

- Khuyến khích và nhận thức đúng vai trò của việc nghiên cứu y học và việc triển khai các dịch vụ y tế để ngăn chặn các dịch bệnh ở châu Phi thông qua giải thưởng Hideyo Noguchi về châu Phi.

2. Cải thiện y tế dành cho bà mẹ, trẻ sơ sinh và trẻ em:

- Ủng hộ các biện pháp can thiệp nhằm giảm tỷ lệ tử vong trẻ em dưới 5 tuổi và tỷ lệ tử vong phụ sản.

- Khuyến khích các chương trình chăm sóc phụ nữ và trẻ em thông qua hệ thống chăm sóc phụ nữ trước khi mang thai, phụ nữ mang thai, trẻ sơ sinh và trẻ em như: tiêm chủng và cung cấp dinh dưỡng vi mô cho trẻ em.

- Ủng hộ những nỗ lực của quốc tế trong việc đạt được mục tiêu toàn cầu về dịch vụ y tế sinh sản.

- Đóng góp với những nỗ lực của quốc tế để tăng tỷ lệ sơ sinh được cứu sống ở châu Phi lên đến 75% trong vòng 5 năm tới, phù hợp với mục tiêu của WHO.

3. Các biện pháp ngăn chặn dịch bệnh

- Ủng hộ Quỹ toàn cầu chống AIDS, lao và sốt rét (GFATM).

- Củng cố vai trò của chính phủ trung ương với các ban ngành khác trong việc phòng chống HIV/AIDS và ưu tiên ngăn chặn các bệnh lây nhiễm mới.

- Ủng hộ những nỗ lực để đạt được mục tiêu giảm tỷ lệ tử vong ở trẻ sơ sinh và lao đến năm 2015 xuống còn 50% so với mức năm 1990 bao gồm các hoạt động như: ngăn chặn, thử nghiệm và điều trị theo biện pháp điều trị quan sát trực tiếp ngắn hạn (DOTS).

- Thúc đẩy các hoạt động thực hiện ngăn chặn bệnh sốt rét có hiệu quả bằng việc phân phát màn chống muỗi, nâng cao nhận thức và điều kiện chăm sóc y tế.

- Ủng hộ những nỗ lực toàn diện nhằm xoá căn bệnh bại liệt ở châu Phi thông qua chương trình giám sát và tiêm vắc xin.

- Nỗ lực kiểm soát và giảm các căn bệnh nhiệt đới bằng cách nâng cao hiểu biết, điều trị và sử dụng nước sạch và vệ sinh.

III. ƯU TIÊN MỤC TIÊU Củng cố Hoà bình VÀ QUẢN LÝ TỐT

Gần đây, châu Phi đã và đang đạt được nhiều tiến bộ trong việc chấm dứt xung đột và thúc đẩy công cuộc tái thiết bao gồm những nỗ lực xây dựng Kiến trúc an ninh và hoà bình châu Phi (APSA) và thúc đẩy Cơ chế giám sát châu Phi (APRM). Đây có thể coi là cơ hội để châu Phi củng cố hoà bình và cải thiện phương thức quản lý. Các cuộc xung đột chính là những trở ngại cho sự phát triển và an sinh con người ở châu Phi.

Củng cố hoà bình là cả một quá trình được chia thành nhiều giai đoạn bao gồm các hoạt động khác nhau như: ngăn chặn xung đột, đàm phán giữa các bên, thương thuyết hiệp định hoà bình, duy trì an ninh và trật tự công cộng, cung cấp viện trợ nhân đạo, ủng hộ công cuộc tái thiết, thúc đẩy phát triển kinh tế xã hội và cải thiện phương thức quản lý dân chủ.

Những nơi dễ xảy ra xung đột ở châu Phi là những nơi có chung đường biên giới, chính vì vậy, cần xem xét yếu tố khu vực trong việc củng cố hoà bình. Những nỗ lực trong việc ngăn chặn xung đột, cũng như kiểm soát rủi ro nhằm hạn chế tối đa những thiệt hại do xung đột gây ra là điều vô cùng cấp bách ở châu Phi. Những giải pháp như dựa vào cộng đồng để củng cố năng lực của người dân địa phương chính là một trong những giải pháp thích hợp để thúc đẩy “quyền tự chủ” của các nước châu Phi để các nước này tự giải quyết các vấn đề xung đột của nước mình. Khi xảy ra xung đột, các nhóm dễ bị tổn thương trong xã hội, đó là phụ nữ, trẻ em, người già và những người khuyết tật đó là những nhóm cần được bảo vệ và hỗ trợ đặc biệt của toàn xã hội. Ngoài ra, việc phối hợp đồng độ bao gồm việc chia sẻ thông tin, phối hợp triển khai các hoạt động gìn

giữ hoà bình giữa các tổ chức trong và ngoài nước là điều vô cùng quan trọng.

Tiến trình TICAD sẽ tập trung đặc biệt vào các hoạt động củng cố hoà bình và quản lý tốt trong vòng 5 năm tới ở châu Phi như sau:

1. Ngăn chặn xung đột:

Thúc đẩy triển khai hệ thống cảnh báo sớm của châu Phi một cách hiệu quả với Hệ thống cảnh báo sớm lục địa thuộc APSA.

2. Viện trợ nhân đạo và tái thiết:

Ủng hộ việc khôi phục sớm và can thiệp nhanh, bao gồm viện trợ xây dựng cơ sở hạ tầng xã hội và dịch vụ căn bản, viện trợ cho những người di tản và những người không có nhà cửa trở về quê hương và tái hoà nhập xã hội.

Hỗ trợ cuộc sống của họ thông qua những chương trình như đào tạo dạy nghề, tạo việc làm và hỗ trợ ban đầu cho những người kinh doanh và làm nông quy mô nhỏ.

Giúp những nỗ lực bảo vệ những nhóm người dễ bị tổn thương nhất trong xã hội bằng cách cải thiện chương trình giáo dục tái hội nhập xã hội cho trẻ em và những người già bị ảnh hưởng bởi xung đột vũ trang.

Ủng hộ những nỗ lực giải giáp các nhóm vũ trang, phá dỡ bom mìn, tiêu diệt đội quân tiếp tế, quản lý kho dự trữ và thu nhặt các vũ khí loại nhỏ. Điều này sẽ góp phần vừa gìn giữ an ninh, an toàn để quản lý tốt cũng như những nỗ lực tái thiết và nhân đạo.

Thúc đẩy hơn nữa hoạt động liên quan đến bom mìn, bao gồm giáo dục nhận thức về hiểm họa từ bom mìn, các dự án giúp đỡ nạn nhân và dò phá bom mìn cần được

phối hợp giữa các tổ chức phi chính phủ NGOs và khu vực tư nhân.

Khuyến khích sự đóng góp của khu vực tư nhân trong những nỗ lực gìn giữ hoà bình.

3. Khôi phục và duy trì an ninh

Củng cố năng lực của quân đội, cảnh sát và dân sự ở các nước châu Phi trong việc tham gia các hoạt động xây dựng và gìn giữ hoà bình.

Củng cố năng lực của các trung tâm PKO ở châu Phi và khuyến khích trao đổi kinh nghiệm giữa châu Á và châu Phi.

Ủng hộ "*Lượng lực sẵn sàng chiến đấu châu Phi*" trực thuộc APSA.

Giúp đỡ những nỗ lực thắt chặt kiểm soát dọc biên giới và hợp tác khu vực để kiểm soát dòng vũ khí loại nhỏ, buôn lậu và buôn người qua biên giới.

4. Thúc đẩy quản lý tốt

Ủng hộ việc thực hiện "*Chương trình hành động thông qua Cơ chế giám sát châu Phi*" (APRM).

Cung cấp viện trợ để xây dựng năng lực hệ thống pháp luật, kiểm soát tài chính và dịch vụ công.

Củng cố quản lý kinh tế thông qua "*Sáng kiến đầu tư cho châu Phi*" của NEPAD và OECD.

IV. ƯU TIÊN MỤC TIÊU GIẢI QUYẾT CÁC VẤN ĐỀ MÔI TRƯỜNG VÀ THAY ĐỔI KHÍ HẬU

Thay đổi khí hậu hiện đang là một thử thách khẩn cấp đối với châu Phi - một châu lục vốn chịu nhiều rủi ro về thiên tai như: hạn hán và lũ lụt nghiêm trọng thường xuyên xảy ra. "Một xã hội bền vững toàn cầu" là điều mà tất cả các nước bao gồm cả các nước châu Phi phải nhận thức được để cùng phối hợp thực hiện và phát triển một khuôn khổ về thay đổi khí

hậu hiệu quả đến năm 2012, và cùng hành động hướng tới mục tiêu giảm khí thải hiệu ứng nhà kính toàn cầu.

Tiến trình TICAD sẽ thúc đẩy đàm phán chính sách về thay đổi khí hậu, ủng hộ phát triển một khuôn khổ hiệu quả, tăng viện trợ cho các nước châu Phi - những nước đang nỗ lực giảm khí thải hiệu ứng nhà kính và đạt được tăng trưởng kinh tế bằng biện pháp phù hợp trong việc hoạch định chính sách, tiếp cận năng lượng sạch và chấp nhận việc thay đổi khí hậu. Để có thể đối phó với việc thay đổi khí hậu, tiến trình TICAD sẽ thúc đẩy quản lý nguồn nước một cách hiệu quả, cũng như những nỗ lực trong các lĩnh vực như: y tế, nông nghiệp và an ninh lương thực ở châu Phi.

Trong bối cảnh này, cần thúc đẩy sự tham gia sâu rộng của mọi tổ chức bao gồm chính phủ trung ương, các tổ chức quốc tế, các chính quyền và cộng đồng địa phương, khu vực tư nhân và các tổ chức xã hội dân sự. Hơn thế nữa, cần phối hợp tất cả các nỗ lực dựa trên những sáng kiến của Nhật Bản về "*Mối quan hệ đối tác trái đất mát mẻ*" với châu Phi. Ở châu Phi, các nỗ lực cần được thực hiện ở cấp quốc gia trong khuôn khổ quốc tế và khu vực, chẳng hạn của Liên hợp quốc (LHQ), (AU)/NEPAD và RECs.

Tiến trình TICAD sẽ tập trung những nỗ lực thực hiện các hành động về vấn đề thay đổi khí hậu trong vòng 5 năm tới ở châu Phi như sau:

1. Giảm nhẹ khí thải hiệu ứng nhà kính

- Thúc đẩy các biện pháp giảm nhẹ

- Ủng hộ việc tham gia tích cực của các nước châu Phi để phát triển một khuôn khổ về thay đổi khí hậu hiệu quả đến năm 2012, trong đó tất cả các nước đều hành động và cùng làm việc với nhau dựa trên *Chương trình hành động Bali*.

- Thúc đẩy việc triển khai các dự án và các chương trình nâng cao sự hiểu biết đối với việc thực hiện *Cơ chế phát triển sạch* (CDM), và ủng hộ phát triển thể chế và năng lực của các cơ quan đại diện quốc gia ở mỗi nước.

- Ủng hộ việc phát triển và tiếp cận với những thông tin cơ bản về tài nguyên rừng và sử dụng đất đai để khuyến khích quản lý rừng bền vững, thúc đẩy đối thoại về các dự án tái trồng rừng phù hợp với dự án "*Giảm khí thải từ việc phá rừng và giảm diện tích rừng ở các nước đang phát triển*" (REDD),

- Thúc đẩy việc sử dụng năng lượng sạch và cải thiện phương pháp khai thác năng lượng

- Ủng hộ việc triển khai các chính sách và kế hoạch nhằm mở rộng việc sử dụng năng lượng tái sinh và viện trợ các chương trình năng lượng tái sinh như: thúc đẩy chuyển giao phương thức quản lý và công nghệ duy trì năng lượng tái sinh.

- Ủng hộ việc phát triển và quản lý hệ thống phân phối điện năng trên cơ sở cải thiện các phương pháp đã được áp dụng nhằm sử dụng điện một cách hiệu quả, khuyến khích người nghèo sử dụng năng lượng một cách hợp lý và hiệu quả thông qua các chương trình phát triển nông thôn toàn diện.

2. Chấp nhận sự thay đổi khí hậu

- Thúc đẩy viện trợ kỹ thuật như: thành lập và nâng cấp dữ liệu Bản đồ toàn cầu cho toàn châu Phi, miêu tả tình hình môi trường trong vòng 5 năm.

- Đưa ra các biện pháp hạn chế thảm họa thiên tai

- Ủng hộ việc triển khai các kế hoạch hành động khẩn cấp và ngăn chặn thảm họa thiên tai dựa trên việc đánh giá rủi ro

và khả năng bị ảnh hưởng của mỗi khu vực đối với các thảm họa như hạn hán và lũ lụt.

- Hỗ trợ những nỗ lực thành lập hệ thống cảnh báo sớm và củng cố năng lực cộng đồng trong việc giải quyết thảm họa thiên tai.

- Đưa ra các biện pháp ngăn chặn sa mạc hoá

- Hỗ trợ phát triển và phổ biến các công nghệ hiện có và các công nghệ mới để sử dụng hợp lý nguồn nước, bảo tồn đất và tái trồng rừng như việc phát huy các nhà máy chống hạn hán.

- Hỗ trợ những nỗ lực nhằm nâng cao kiến thức chống sa mạc hoá ở cộng đồng và giới thiệu các biện pháp thích hợp để hạn chế việc sạt lở đất đai, canh tác quá nhiều và phá rừng.

3. Nước và hệ thống xử lý nước thải

- Quản lý nguồn nước một cách hiệu quả

- Hỗ trợ triển khai các kế hoạch quản lý nước khép kín dựa vào việc đánh giá triển vọng tài nguyên nước và các điều kiện đặc biệt của địa phương, nâng cao năng lực hành chính để thực hiện các kế hoạch đó.

- Thúc đẩy chuyển giao công nghệ và trao đổi chuyên gia về quản lý nguồn nước bằng cách xem xét tình hình cụ thể của từng khu vực.

- Sử dụng nước sạch và các thiết bị xử lý nước thải.

- Thúc đẩy việc phát triển các thiết bị nước và xử lý nước thải bằng cách áp dụng các công nghệ hợp lý.

- Ủng hộ việc xây dựng năng lực cho các nhà quản lý và chuyên gia về hệ thống cung cấp nước sạch và xử lý nước thải và thúc đẩy các chương trình nâng cao sự

hiểu biết nhằm cải thiện điều kiện vệ sinh bao gồm cả việc rửa tay sạch.

4. Giáo dục để phát triển bền vững (ESD)

- Thúc đẩy ESD thông qua việc kết hợp ESD với các chính sách và các chương trình để nhận thức về một xã hội ngày càng bền vững.

V. ƯU TIÊN MỞ RỘNG QUAN HỆ ĐỐI TÁC

Tiến trình TICAD lấy tiêu chí “Quyền tự chủ” và “Quan hệ đối tác” làm kim chỉ nam cho mọi hành động, chính vì vậy quan hệ đối tác với châu Phi ngày càng được mở rộng.

Hợp tác Á-Phi là một trong những mục tiêu chính của tiến trình TICAD nhằm thúc đẩy học tập, chia sẻ công nghệ và những kinh nghiệm thực tiễn giữa hai khu vực. Châu Phi đang trong quá trình hội nhập, đang mở rộng quan hệ đối tác sâu rộng giữa các nước châu Phi trong khuôn khổ *Hiệp ước Abuja*. Châu Phi đồng thời cũng đạt được những thành công quan trọng trong hợp tác để thực hiện chương trình hành động NEPAD; AU cũng đã đạt được những tiến bộ trong hợp tác với RECs để trở thành những trụ cột chính của quá trình hội nhập của châu lục. Quan hệ đối tác sâu rộng và sự tham gia của các công ty tư nhân, các NGOs và giới học thuật là điều vô cùng cần thiết, các nước châu Phi đang nỗ lực gắn kết các thành phần đó lại trong quá trình phát triển của mình. Sự phối hợp tốt đẹp giữa các đối tác dựa trên tiêu chí “quyền tự chủ

của châu Phi” là một trong những nỗ lực quan trọng để phát huy tối đa kết quả và ảnh hưởng của các đối tác này.

Tiến trình TICAD sẽ nỗ lực thực hiện các hành động nhằm mở rộng quan hệ đối tác trong vòng 5 năm tới như sau:

1. Thúc đẩy hợp tác Nam-Nam, đặc biệt là hợp tác Á-Phi

- Chuyển giao hiệu quả các kỹ năng và công nghệ, chia sẻ kiến thức và kinh nghiệm, thúc đẩy nghiên cứu chung giữa các nước châu Phi và giữa các nước châu Á với các nước châu Phi

- Thúc đẩy trao đổi chuyên gia, thương mại, đầu tư và dịch vụ nhằm củng cố mối quan hệ giữa châu Á và châu Phi.

- Khuyến khích sử dụng các tổ chức hiện có nhằm thúc đẩy hợp tác Nam – Nam như *Tổ chức sản xuất châu Á (APO)* và các tổ chức sản xuất quốc gia giữa châu Á và châu Phi.

2. Mở rộng hội nhập khu vực

- Khuyến khích hợp tác ba bên như hợp tác giữa các nước châu Phi và hợp tác Á-Phi, nhận thức rõ vai trò quan trọng của AU/NEPAD và RECs.

3. Mở rộng quan hệ đối tác

- Thúc đẩy PPP, nhận thức rõ vai trò quan trọng của khu vực tư nhân trong quá trình phát triển châu Phi.

- Củng cố sự phối hợp với xã hội dân sự và khuyến khích hợp tác với giới học thuật.

Nguồn: <http://www.mofa.go.jp/region/africa/ticad4/doc/action.html>

Lược dịch: Phạm Kim Huế

Viện Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông